

Nr 31

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461); given Stockholms slott den 16 februari 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att hembiträdeslagen erhåller fortsatt giltighet t. o. m. den 31 oktober 1971.

Förslag

till

Lag**om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461)**

Härigenom förordnas, att hembiträdeslagen den 30 juni 1944, som enligt lag den 5 mars 1965 (nr 35) gäller till och med den 31 oktober 1968, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 oktober 1971.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 2 februari 1968.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt giltighet av hembiträdeslagen* och anför.

Hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461) erhöll ursprungligen en till tre år begränsad giltighetstid, som sedan förlängts sju gånger med tre år i sänder. Efter den senaste förlängningen, som skedde genom lag den 5 mars 1965 (nr 35), gäller hembiträdeslagen t. o. m. den 31 oktober 1968.

Statsmakterna bör före sistnämnda tidpunkt ta ställning till om hembiträdeslagens giltighetstid skall förlängas ytterligare. Jag anhåller därför att få ta upp frågan till behandling.

Hembiträdeslagen äger tillämpning på avtal, varigenom arbetstagare åtar sig att utföra huvudsakligen husligt arbete i arbetsgivarens hushåll (1 § första stycket). Från lagens tillämpningsområde undantas dock dels avtal, som ingås för viss sammanhängande tid understigande en månad, dels avtal, som avser mindre antal dagar i veckan än sex, och dels avtal, som inte innefattar heltidssysselsättning (1 § andra stycket). Vidare avser lagen inte arbete, som utförs av medlem av arbetsgivarens familj eller av husföreståndarinna eller därmed jämförlig arbetsledare i hushåll där hembiträde är anställt, eller av hushållerska eller annan, som självständigt sköter hemmet i husmors ställe.

I motsats till allmänna arbetstidslagen och övriga lagar, som reglerar de anställdas arbetstid, innehåller hembiträdeslagen inga bestämmelser om arbetstidens längd för dag, vecka eller annan tidrymd. Hembiträdeslagen ger i stället föreskrifter om den minsta fritid, som ett hembiträde har rätt till. Det föreskrivs, att den ordinarie arbetstiden skall sluta senast kl. 19 utom för hembiträde, som uteslutande har till uppgift att sköta barn. Hembiträdet har rätt att vara ledigt dels varannan söndag eller annan allmän helgdag av kyrklig karaktär, dels en bestämd vardag varje vecka efter kl. 14 och dels den 1 maj efter kl. 13 (10 §).

Lagens bestämmelser om fritid, som är av tvingande natur, kompletteras av föreskrifter om övertidsarbete (12 §). Endast vid vissa sjukdomsfall är hembitråde skyldigt att arbeta på övertid. I övrigt gäller vad som kan anses överenskommet. Avtalsfriheten begränsas av att hembitråde under 18 år inte får användas till övertidsarbete mer än sju timmar i veckan (18 §).

Hembitrådet är berättigat till kontant ersättning för övertidsarbete. Om övertidsarbetet endast består av vakttjänst eller föranletts av sjukdomsfall kan compensation också ges i form av ledighet på ordinarie arbetstid. Parterna kan komma överens om att byta ut kontant övertidsersättning mot ledighet (13 § första stycket). Lagen saknar bestämmelser om storleken av den kontanta övertidsersättningen. Däremot föreskrivs, att ledighet som gottgörelse för övertidsarbete skall motsvara vad som kan anses som skäligt med hänsyn till övertidsarbetets art. Ledigheten får inte förläggas till tid före kl. 9 och inte utgå under kortare tid än två timmar åt gången (13 § andra stycket). Avtal varigenom ett hembitråde berövas lagstadgade förmåner för övertidsarbete är utan verkan (13 § tredje stycket).

I lagen regleras även andra frågor, som t. ex. angående hur avtal ingås och upphör, anställnings- och uppsägningstid, hembitrådetts rätt till bostad och vård vid sjukdom, löneutbetalning, betyg samt skadeståndsskyldighet. Lagen saknar bestämmelser om tillsyn över att den följs.

När hembitrådeslagen kom till övervägde man, om inte arbetstiden för hembitråde skulle kunna bestämmas på samma sätt som för andra arbetstagare, dvs. på så sätt att arbetstiden angavs i lagen. Man stannade dock för att reglera fritiden i stället för arbetstiden. Lagen anger sålunda ett minimimått av fritid som garanteras hembitrådet.

Vid de tillfällen då lagens giltighetstid förlängts har man på nytt diskuterat hembitrådenas arbetstidsförhållanden. Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat sympati för att hembitrådena skall jämnställas med andra arbetstagare i arbetstidshänseende.

År 1962 uppdrogs åt en utredningsman att pröva hembitrådeslagstiftningen i ett sammanhang. Denne skall enligt direktiven för utredningen pröva om det fortfarande finns anledning att ha en särskild arbetstidslagstiftning för hembitråden. Vidare skall han undersöka om en fastare reglering av arbetstiden kan tänkas inverka fördelaktigt på rekryteringen till yrket.

Frågan om hembitrådenas arbetstidsförhållanden har nära beröring med det arbete som bedrivs av 1963 års arbetstidskommitté. Kommittén skall bl. a. undersöka möjligheterna att utvidga området för den allmänna arbetstidslagstiftningen. Enligt direktiven bör målsättningen vara att undantagen från arbetstidslagstiftningen blir få och av mindre omfattning.

I skrivelse den 31 oktober 1967 angående hembitrådeslagstiftningen fram-

håller utredningen att det knappast är lämpligt att för det husliga arbetet införa en form av arbetstidsreglering som kanske skulle behöva konstrueras om efter ett par år. Utredningen säger sig därför vilja avvakta med att ta slutlig ställning rörande hembiträdeslagstiftningen till dess att det förslag till ny arbetstidslag, som 1963 års arbetstidskommitté har i uppdrag att utforma, fått sin definitiva form. Samråd med kommittén har ägt rum och utredningen har fortlöpande hållit sig underrättad om kommitténs arbete. Utredningen räknar med att kunna lägga fram förslag rörande hembiträdeslagstiftningen sommaren 1968 samtidigt med att arbetstidskommittén avger betänkande med förslag till ny arbetstidslagstiftning.

Eftersom det inte blir möjligt att lägga fram något förslag till ny hembiträdeslagstiftning för riksdagen år 1968 föreslår utredningen att den nuvarande hembiträdeslagens giltighetstid, som utlöper den 31 oktober 1968, förlängs med ytterligare tre år. Detta bör enligt utredningen inte hindra att en eventuell ny lagstiftning i ämnet genomförs före treårsperiodens utgång.

Jag delar utredningens uppfattning att frågan om hembiträdenas arbetstidsförhållanden bör lösas i anslutning till den allmänna översynen av arbetstidsförhållandena på arbetsmarknaden. Som utredningen framhållit torde detta arbete inte hinna avslutas i sådan tid att proposition kan föreläggas 1968 års riksdag. Med hänsyn till detta bör hembiträdeslagens giltighetstid förlängas. Jag finner inte anledning frångå den hittills tillämpade förlängningstiden om tre år och föreslår därför att giltighetstiden för lagen förlängs t. o. m. den 31 oktober 1971. Om en slutlig lösning av frågan om den lagliga regleringen av arbetsförhållandena för den i husligt arbete anställda arbetskraften kan nås före denna tidpunkt, kommer givetvis förslag härom att föreläggas riksdagen utan dröjsmål.

I enlighet med det anförda har inom socialdepartementet upprättats förslag till *lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461)*. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

Jag hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslaget inhämtas för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

¹ Bilagan har här uteslutits. Den är likalydande med den bilaga som är fogad vid propositionen.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 12 februari 1968.

Närvarande:

f. d. justitierådet LIND,
justitierådet ALEXANDERSON,
regeringsrådet RINGDÉN,
justitierådet WESTERLIND.

Enligt lagrådet den 8 februari 1968 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 2 februari 1968, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461)*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsfiskalen Bengt Westerberg.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Ingrid Hellström

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 16
februari 1968.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDEB, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461).

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat lagförslaget utan erinran, och hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten